

Likovne tehnike

(referat)

Likovno umetnost lahko razdelimo na tri pod veje:

- ❖ Slikarstvo
- ❖ Kiparstvo
- ❖ Arhitektura

SLIKARSTVO:

Kot prvo vam bova predstavili tehnike v slikarstvu. Zopet jih delimo na 3 pod veje:

- ❖ **Risarske**
- ❖ **Slikarske**
- ❖ **Grafične**

RISARSKE TEHNIKE:

Risba lahko upodablja predmet samo z obrobniimi črtami ali obrisi, ki daje vtis zračnosti in odprtosti, lahko pa so osenčene in tako poudarijo udrtine in izbokline. To pa nam daje vtis telesnosti predmeta. Risba je lahko narisana tudi s čopičem. Na primer tuš in ložilo. Pri ložilu blede barva slike glede na količino nanesene barve. S tušem lahko ustvarimo vtis ploskve ali volumna, tako da ga redčimo. Taka risba je tonirana.

Nekateri slikarji ali pa cela obdobja, so imela izredno razvit občutek za barvo. To pomeni, da če gledamo take slike od blizu, vidimo le nešteto kratkih potez s čopičem, od daleč pa razločujemo posamezne predmete in sporočila slike. Pri takih slikah imajo barve simbolične pomene. Ta obdobja so:

- ❖ Barok
- ❖ Romantika
- ❖ Impresionizem

Slikar s takim dobrim občutkom pa je bil:

- ❖ Rubens

SLIKARSKE TEHNIKE:

Vsaka tehnika sloni na posebnem *mediju*. Medij je kombinacija barve v prahu, imenovane *pigment*, s tekočino, ki jo pritrdi na površino slike, ko se posuši. Do petnajstega stoletja so najbolj uporabljali *tempero*. Dobimo jo, če pigment zmešamo z jajčnim rumenjacom, razredčenim z vodo, ki se v nekaj minutah posuši v trdno in neprosojno mrenico jasne in čiste barve, ki jo nanašamo s kratkimi, prekrivajočimi se potezami s čopičem. Tempera barve so včasih bogatili z uporabo prosojnega lošča, narejenega s pigmentom, pomešanega z *oljem* (to olje je lahko orehovo, makovo ali laneno). Proti koncu petnajstega stoletja pa so uporabljali pigmente samo v olju. Ugotovili so, da je mogoče olje spet postrgati in na novo preslikati, saj se počasneje suši. Da ga je možno nanašati v širokih zamahih, v tankih namazih ali debelih, v ometu podobnih plasteh in da ima izredno prožnost, ki je tempera nima. Prilagodljivost in vsestranskost olja sta povzročili, da je postalo slikarjevo najljubše občilo. Med hitro sušičimi mediji so priljubljene tudi *vodne barve ali akvareli*. Zlasti angleški slikarji dosegajo z njimi komaj opazne prelive v pokrajini. Pigmente zmešamo s klejastim rastlinskim gumijem v suhe hlebčke. Slikar uporablja v vodo pomočene čopiče in nanaša barvo v tankih presojnih »prevlekah«. Dela hitro in sproščeno, zakaj nanesene vodne barve je težko kaj spremeniti in postanejo tope in umazane, če jih preveč preslikavamo. Pigmente lahko stisnemo tudi v svinčnike, s potrebno količino lepila, da se držijo skupaj. Pravimo jim *pasteli* in z njimi drsamo po papirju, da dobimo mehke svetle tone, primerne za slikanje in risanje, kakor jih pač slikar uporablja.

Pri *stenskem slikarstvu* ločimo več zvrsti, vse pa skušajo doseči čim večjo trajnost naslikanega prizora in ohraniti čim bolj naravne barve. Med njimi so najbolj znane *freske*, slikarije na svež omet. Barve mešamo z vodo in jih nanašamo neposredno na moker omet, da se tako spremene v neločljiv del stenske površine. Tudi pri freskah je potrebno hiteti. Pri freski slikar vselej naslika po en kos, seveda po skrbno vnaprej narisani celotni kompoziciji. *Kolaž* je tehnika lepljenja različnih predmetov (papir, les, pesek, blago, čipke, gumbi, pločevina, plastika itd.) na podlago. S kolažem poskušajo dati slikarji slikam strukturo in pomen, ki ju ni mogoče dobiti z nobeno tradicionalno tehniko. Pomembni taki tehniki sta tudi *mozaik* in *slikana okna*, ki brez svetlobe sploh ne bi mogli obstajati. Tukaj ne gre toliko za svetlobo, ki bi jo slika »oddajala«, kot pri slikanju, na primer z oljnimi barvami, ampak za zunanjo svetlobo, ki tako sliko šele »oživi«. Mozaik je sestavljen iz majhnih kamenčkov, ki so včasih še postekljeni. Svetlobni žarki se lomijo na majhnih ploskvah posameznih kock in tako podoba zaradi svoje izredne svetilnosti še močnejše učinkuje, čeprav sama ne ustvarja občutka pristnosti svetlobe. Podobno je s slikanimi okni ali vitraži, sestavljenimi iz kovinskih opornic, med katere so vstavljeni koščki obarvanega stekla. Ko skozi posije svetloba, se ti raznobarvni koščki združijo v kompozicijo mavričnih barv. Zopet je nujna zunanja svetloba, da slika dobi

svojo veljavo. Tehnika, ki že meji na umetno obrt je *tapiserija*. Med osnovne niti pretika umetnik živobarvne volnene, včasih tudi svilene, zlate ali srebrne niti in tako stke ornamentalne ali figuralne motive. Tapiserije so služile najprej kot zaščita pred hladnimi stenami, nato pa so postale predvsem okrasni predmet.

GRAFIČNE TEHNIKE:

Grafika je zelo širok pojem, saj med grafične izdelke ne sodijo samo umetniške upodobitve ampak tudi plakati, knjige – skratka vse, kar se tiska. Najzgodnejša oblika grafike je *lesorez*: iz lesene plošče se z dletom ali nožičem izreže upodobitev ali besedilo, in sicer tako, da so vdolbine povsod tam, kjer grafik hoče, da na odtisu ostanejo neobarvane površine; neizrezljani deli se bodo namreč odtisnili na papir. Tako pripravljeni plošči pravimo *matrica*. Ta se premaže z barvo, čez se položi papir in pod pritiskom valja se podoba odtisne na papir. *Linorez* je čisto enaka tehnika kot lesorez, edino podlaga je drugačna; plošča je iz linoleja. Obe tehniki sodita v *visoki tisk*. Velik napredek v grafiki se je zgodil takrat, ko so začeli leseno ploščo nadomeščati s kovinsko. Postopek je drugačen kot pri lesorezu; kovinska plošča se prevleče z zaščitno snovjo (asfaltom), vanjo se vpraska upodobitev, nato pa ploščo potopimo v kislino. Nezaščitene, izpraskane dele kovinske površine kislina naje, zaščiteneh pa ne – temu postopku pravimo *jedkanje*. Plošča se nato očisti in premaže z barvo, ki zapolni vpraskane poteze v plošči, z ravnih površin pa je treba barvo odstraniti. S tako pripravljene matrice nato odtisnemo podobo. Takšna grafična tehnika se imenuje *ploski tisk*, vanjo sodita npr. jedkanica in bakrorez. Temeljna razlika med visokim in ploskim tiskom je v tem, da pri visokem tisku (lesorez) dobimo bele lise tam, kjer je matrica izdolbena, pri ploskem tisku (bakrorez) pa ravno obratno, vtisnejo se le vpraskane poteze.

Grafičnih tehnik je zelo veliko in nemalokrat jih grafiki tudi kombinirajo. Doslej omenjeni postopki dajo le kakšnih deset odličnih odtisov, nadaljnji pa so vse slabši, ker se matrice pod pritiskom tiskarskih valjev poškodujejo. Razvoj tehnike je omogočil, da lahko s sodobnimi tiskarskimi postopki napravimo na tisoče povsem enakih odtisov. *Offset*, *sitotisk* in druge moderne tehnike so zato enako uporabne za tiskanje knjig kot za širjenje likovnih stvaritev.

Grafika se je hitro uveljavila in razširila, med ustvarjalci grafičnih listov pa so tako kiparji kot slikarji. Med najodličnejše mojstre grafike iz pretekle dobe spadata Albrecht Dürer (15. – 16. stoletje) in Rembrandt (17. stoletje). V Jugoslaviji se je grafična umetnost razmahnila še posebej po drugi svetovni vojni. Znani mojstri so : Božidar Jakac, Janez Bernik, Stojan Ćelić, Miroslav Šutej in še drugi. V Ljubljani pa je vsako drugo leto prirejen mednarodni grafični bienale, ki je ena največjih tovrstnih razstav na svetu. Za osvežitev spomina; tudi mi smo ga obiskali letos v tobačni.

KIPARSTVO:

Kiparstvo imenujemo tudi plastika ali skulptura. Je tridimenzionalno upodabljanje resničnih ali izmišljenih likov v različnih materialih: v kamnu, lesu, glini, bronu, zlatu... Kipar lahko svoje zamisli oblikuje na dva načina: iz voljne snovi (gline plastelina...) izoblikuje kip s postopnim dodajanjem materiala. Temu pravimo *modeliranje*. Lahko pa iz bloka kamna ali lesa s klesanjem, torej odvzemanjem materiala, izlušči zamišljeno podobo. Tej tehniki pa pravimo *klešenje* ali *lezbarjenje*. Lahko pa tako ali drugače izdelava model in nato napravi odlitek. Tedaj uporablja bron, železo, zlato, svinec, srebro, mavec in še kaj drugega. Kovine in druge primerne snovi lahko obdeluje tudi s kovanjem ali varjenjem.

Kip lahko nastane tako, da ga kipar izdelava čisto sam; od začetka do konca. Najprej izdelava skico in nato še kip. Taki izdelki so iz slonove kosti, dragega in poldragega kamenja, gline, tanjeve kovine (umetnik s posebnim dletom vtolče ornament v pločevino), kamna ali lesa.

Lahko pa kipar opravi delo samo do polovice, npr. oblikuje glinen kip in ga nato prepusti drugim mojstrom, da ga žgejo, položijo in poslikajo. Tako dobimo kipe iz gline, keramike, fajanse ali porcelana.

Za velike livarske izdelke kipar napravi model, livarji pa nato ustvarijo odlitek, npr. v bronu. Tudi kadar dela kipar velike kipe iz kamna, si mora pogosto pomagati s pomočniki, ki delajo po njegovih navodilih.

ARHITEKTURA:

Je najbrž starejša tako od slikarstva kot od kiparstva, seveda pa prvi začetki niso imeli umetniškega pomena.

V arhitekturi sta zunanji videz stavbe in njen notranji prostor lahko v različnem razmerju. Glede na to ločimo tri glavne načine gradnje: *masivno*, *skeletno* in *lupinasto gradnjo*.

Masivna gradnja pomeni, da iz zunanjega videza stavbe ne moremo sklepati, kakšen je njen notranji prostor. Notranji prostor je v primerjavi s telesnino, ki jo zavzema stavbna gmota, neznatna in se razvija čisto samosvoje. Gmota stavbenega materiala tako prekriva notranjščino, je tako masivna, da oblike notranjega prostora niti ne slutimo. Tako so npr. grajene piramide v Egiptu. Po zunanji obliki bi sklepali, da bodo glede na zunanjo velikost tudi notranji prostori kar se da veliki. Vendar pa so piramide pod svoje okrilje skrile dokaj ozke hodnike, ki vodijo do tesnih grobnih prostorov.

Nosilna konstrukcija *skeletne gradnje* openja notranji prostor kot okostje: stavbna gmota je dosti tanjša kot pri masivni gradnji. Pravimo, da nastaja med tako konstrukcijo in notranjim prostorom »prostorski dogovor«, med njima vlada odmevnost in skladnost. Med skeletne stavbe bi uvrstili stanovanjske hiše, kakršne gradimo sedaj: stene, strop in tla so resnični »mejniki« notranje prostornine. Ta je sicer znotraj »stanovanjske škatle« razdeljena v kuhinjo, kopalnico, sobe itd., vendar nas zunanji videz ne vara tako hudo, kot pri npr. piramidah.

Zunanja opna *lupinaste konstrukcije* se natančno ujema z obliko notranjega prostora, ki ga oklepa. Lupinaste gradnje uporabljamo predvsem takrat, ko je treba dati lahko streho nad razsežnimi prostori. Zato so tako grajena pogosto športna igrišča, veliko stavb je tako grajenih na razstaviščih v Ljubljani, Beogradu in drugod. Se pravi lupinasta gradnja je kar se da tanka opna okoli notranjega prostora. Idealno grajena lupinasta stavba bi imela obliko krogle: ob najmanjši možni površini zunanje opne je notranji prostor največji.

S tem bi zaključili najin referat. Hvala za pozornost!